

PETR ŠABACH - HOVNO HOŘÍ

LITERÁRNÍ TEORIE

Lit. druh a žánr: sbírka humoristických povídek* (próza, epika) **Literární směr:** poprvé vydáno r. 1994 - rané období autor. tvorby (autorův druhý soubor povídek); česká literatura po roce 1990*

Slovní zásoba: jednoduchý a srozumitelný jazyk; v autorské řeči (monologu vypravěče) převažuje spisovná čeština (*s mým bratrem, každý den*), v přímé řeči, resp. v dialogích občas nespisovný jazyk; místy hovorové výrazy (*namol* [opilý]), vulgarismy (*vole*) a slangové výrazy; v celém díle silné humorové prvky včetně prvků černého humoru („*Bratr už byl pomalu k jídlu...*“); ironické* a satirické* prvky; zastaralých prvků minimum

Figury a tropy: FIGURY: řečnická otázka* („*Fakt, vole?!*“) nebo elipsa*; TROPY: velmi častá ironie* („*Všechno by bývalo v naprostém pořádku...*“ [...kdyby se bratr udušil v troubě]) a sarkasmus („*NAPÍŠ, KDY CHCEŠ BUDIT. - NIKDY*“), dále epiteton konstans* (*elektrická trouba, rozpálená silnice*), občas i metafora* (*mandlové oči*)

Stylistická charakteristika textu: častá přímá řeč jednotlivých postav i dialogy; do textu jsou „pod čarou“ vloženy kratší vstupy (rozhovory autora s jeho ženou nebo její poznámky)

Vypravěč: vypravěčem je sám autor (-ich forma) jako přímý účastník děje (tzv. autorská řeč)

Postavy: SÁZKA: vypravěč; dva staříci, čišnice; BELLEVUE: malá holčička (hl.hrdinka, chce být jako muži, o kterých je přesvědčena, že to mají v životě lehčí - později to přehodnotí); VODA SE ŠTÁVOU: Petr (autobiografické znaky - podobnost s autorem), Petrův starší bratr (zamilovaný a protestující proti režimu, záměrně provokuje otce - p. Šebka), Andulka (důvěrná a vychytralá holčička), pan Šebek (otec Petra, zatvrzelý komunista a člen strany; vyžaduje pořádek a vojenskou poslušnost i v domácnosti), obojář Kraus

Děj: ÚVOD: chlapci a dívky cestou z Paříže sedí v autobuse na opačné straně - zatímco holčičky si hrají s plyšáky, kluci řeší, jestli hovno hoří; SÁZKA: autor popisuje jednu ze svých návštěv hospůdky → zde pozoruje dva starší muže, jak se neustále hádají a snaží si vzájemně něco dokazovat → hádají se například o to, zda může medvěd kodiak dorůst do tří metrů, což předvádějí tak, že jeden druhému vyleze na záda → dále se hádají o to, zda jeden z nich dokáže na dvě minuty zadržet dech, což zkoušejí v hospodském dřezu, když se servírka nedívá → oba nakonec odcházejí jako největší přátelé; BELLEVUE („*Krásná vyhlídka*“): tato povídka se odehrává u domu s krásnou vyhlídkou, ve kterém bydlí obyčejná rodina → děj popisuje jeden její den → matka peče pro celou rodinu kachnu, otec (kovář) okovává koně, který ho nakonec kopne, starší syn si láme hlavu s dívkami, mladšího syna tíží problémy s počůráváním, i když chodí už do 3. třídy, dceru nikdo neposlouchá, dědečka zase překvapí močové kameny; VODA SE ŠTÁVOU: děj v této povídce popisuje život malého Petra, který je pionýrem a řeší problémy typické pro dospívající chlapce → jako člen pionýra je zvyklý svého otce - člena KSČ - poslouchat na slovo → s přibývajícím věkem se změní, v období puberty se z něj stává rebel → nechává si narůst dlouhé vlasy a zásadně mění názor na komunistický režim → ovlivňuje ho i jeho starší bratr (notorický „flákač“) → od malíčka ho přitahuje krásná Andulka, se kterou po maturnitě začne chodit, aby se po šesti letech vztahu vzali → Andulka má odmalíčka sklony k opečovávání, proto se i v manželství svědomitě stará o Petra

Kompozice: kniha obsahuje úvod (objasňující název knihy) a 3 samostatné povídky - 1. SÁZKA, 2. BELLEVUE (Krásná vyhlídka), 3. VODA SE ŠTÁVOU; vyprávění je chronologické (děj na sebe časově navazuje), občas vstupy z budoucnosti (např. komentáře dospělé Andulky)

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla a motivy): kontrast mezi muži a ženami; vztah mezi mužem a ženou a rozdíly mezi jejich vnímáním okolního světa; popis neobyčejného života obyčejných lidí; období dospívání a jeho zvláštnosti; okrajově také kritika komunistického režimu; MOTIVY: dětství, dospívání, svádění, humor, totalita

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.): vojska Varšavské smlouvy vstupují do Československa (1968); založena protirežimní Charta 77 (1977); sametová revoluce v Československu (1989); vznik samostatné ČR (1993) a její následný vstup do mezinárodní organizací - NATO (1999) a EU (2004)

Kontext dalších druhů umění: u nás s pádem komunistického režimu končí i tzv. socialistický realismus (umělecký směr ideově vycházející ze socialismu, který nekriticky oslavoval a propagoval); ve všech oblastech se uvolňují poměry, hl. díky zrušení cenzury; HUDBA: populární hudba - Karel Gott, Helena Vondráčková; ARCHITEKTURA: Jan Kaplický (1937-2009) - český architekt dlouhodobě žijící v Anglii; Frank Gehry (Tančíkův dům v Praze)

Kontext literárního vývoje: ve světové literatuře probíhala vlna postmodernismu*; u nás česká porevoluční literatura (česká literatura po roce 1990*) - ze starší generace byl aktivní např. Václav Havel (divadelní hra *Odcházení*), Milan Kundera (*Nesmrtelnost*) nebo tvůrce známých dětských básní Jiří Žáček (*Hurá zpátky do Evropy*), z autorových vrstevníků Michal Viewegh (román *Báječná léta pod psa*), Jáchym Topol (román *Sestra*)

AUTOR - život autora: Petr Šabach (1951-2017) - známý **český spisovatel**; nar. se v Praze do rodiny vojáka → odmaturoval na Střední knihovnické škole → poté dálkově studoval na Filozof. fakultě Univerzity Karlovy a vystřídal několik povolání (pracoval i jako noční hlídač) → od r. 1975 vycházely v různých časopisech jeho povídky → v roce 1986 vydává svou literární prvotinu *Jak potopit Austrálii* a brzy se stává uznávaným prozaikem → hned několik jeho povídek bylo úspěšně zfilmováno (filmy *Šakalí léta*, *Pelíšky*, *Pupendo* nebo *Občanský průkaz*) → od roku 2001 působil jako spisovatel na volné noze → v 90. letech působil v Galerii hl. m. Prahy a donedávna vedl kurzy tvůrčího psaní na pražské Literární akademii → r. 2017 ve věku 66 let podlehl vážné nemoci

Vlivy na dané dílo: vlastní zážitky z dětství; společenská a politická situace v Československu v 50. letech 20. stol.; hospodská vyprávění (pravdivá i smyšlená) - inspirace hospodskými povídkami Jaroslava Haška; autorova žena Anna (předloha pro jednu z hlavních postav)

Další autorova tvorba: autor tvořil zejména humoristickou prózu; ROMÁNY: *Babičky* (humorné laděný román); SBÍRKY POVÍDEK: *Jak potopit Austrálii* (autorova prvotina, obsahuje známou povídku *Šakalí léta*); NOVELY: *Opilé banány*, *Občanský průkaz* (příběh popisující skupinku rebelujících mladíků za totalitního režimu)

Inspirace daným lit. dílem: dílem se volně inspirovali tvůrci českého FILMU *Pelíšky* (1999) - režie: Jan Hřebejk; hrají: Miroslav Donutil, B. Polívka, Jiří Kodet (3x ocenění Český lev) **Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:** jelikož se jedná o relativně nové dílo, nedá se zatím přesněji určit, zda, jak a případně koho kniha literárně ovlivnila; potenciálně může ovlivnit např. moderní českou humoristickou prózu, neboť se jedná o jedno z nejznámějších porevolučních humoristických děl na našem území

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny: mezi běžnými čtenáři byla kniha v době vydání velmi úspěšná, což dokládá mimo jiné i její zfilmování; pro autora to byl jeden z prvních větších literárních úspěchů → dílo je dnes veřejností považováno za jednu z jeho nejlepších knih

Dobová kritika díla a její proměny: odborná literární kritika Šabachovým prozaickým dílům obecně nepřikládá v rámci české tvorby zásadnější literární hodnotu (i proto, že se nejedná o nějakou „vyšší“ literaturu, nýbrž často o „obyčejné“ hospodské historky) → Šabach sám s humorem prohlásil, že „*(já) nikdy nenapišu velký román*“, protože „*nejsem na dlouhý štreky*.“ → i on však roce 2016 obdržel za svou tvorbu prestižní Cenu Karla Čapka

Aktuálnost tématu a zpracování díla: tematika díla (rozdíly mezi ženami a muži, dospívání) je blízká mladým čtenářům a je aktuální i pro současnou generaci; zpracování je v zásadě moderní a srozumitelné **Srovnání s vybraným literárním dílem:** Michal Viewegh - *Báječná léta pod psa* (i zde autor využil své osobní vzpomínky a zážitky z dětství a dospívání v komunistickém Československu; s ohledem na Vieweghův nižší věk však popisuje o něco pozdější dobu než *Hovno hoří* - období od konce 60. let dále)

S mým bratrem to bylo víceméně pořád stejné. Až na to, že jablka nahradil pivem. S matkou si dopisovali. Ona mu každý den nechávala v kuchyni lístek: VEČEŘI SI OHŘEJ. NAPIŠ, KDY CHCEŠ BUDIT. MÁMA. A on tam každý den připsal: NIKDY.

Měl velmi vážný poměr s dívkou s **mandlovými očima**. Jednou se hrozně pohádali a bratr se ze zoufalství pokusil o sebevraždu. Přistříl si k troubě stoličku, na tu se svalil (bylo to k ránu a právě se odněkud vrátil, úplně **namol**) a zapnul všechny knoflíky na maximum. Potom usnul. **Všechno by bývalo v naprostém pořádku**, nebýt toho, že **trouba** byla **elektrická**. (Všadím se, že si toho nikdy nevšiml, protože v kuchyni se prakticky nevyskytoval, a když mi jednou měl ohřát knedlíky, dal je na plech do trouby.) Zachránila ho matka. **Bratr už byl pomalu k jídlu**, když ho vytahovali. Seděl s ním potom s otcem až do božího poledne, vážně diskutovali a bratr s předpečenou hlavou naříkal a hlasitě se dožadoval piva. Druhý den si samozřejmě nic nepamatoval. Já mu to celé vypravoval a on jen užasle opakoval: "Fakt, **vole**?!"

Holkám ve třídě, až na výjimky, konečně narostla prsa. Zkoušel jsem to s všelijakými holkami, ale měl jsem strašnou smůlu nebo co. Jedna mi na všechno říkala: "Řekni pozpátku MACEK!", druhá mi všelijak lákala prsty, jen jsem na ni sáhl, třetí opakovala: "Já nevím." To jednoho nebaví, zvlášť když sám nic neví.

Prožil jsem krátký románek s děvčetem ze střešnice. Ta romantika se mi hrozně líbila - maloval jsem si, jak spolu táhneme po **rozpálené silnici** široším světem, ona vaří a já na schodech maringotky odlévám broky. Líbily se mi nekomplikované vztahy, které vládly u nich v rodině. Navíc na sebe nechávala klidně sahat, bohužel jen nahore. Ale naučila mě aspoň libat. To se vždycky hodí.

Prostor a čas:

československé maloměsto;
50. léta 20. století - období
totality v Československu